

دیدگاه مدیران، معلمان و دانش آموزان در دوره ابتدایی در روابط دختر و پسر با رویکرد پدیدارشناسی

لیلا کامیاب نسب^۱

^۱ کارشناسی ارشد علوم تربیتی گرایش بهسازی منابع انسانی

چکیده

پژوهش حاضر باهدف بررسی روابط دختر و پسر از دیدگاه مدیران، معلمان و دانش آموزان دوره ابتدایی شهر بوکان انجام شد. نوع این پژوهش، کیفی و روش آن، پدیدار شناسی است. جامعه این پژوهش شامل کلیه معلمان، دانش آموزان و مدیران دوره ابتدایی شهر بوکان است. حجم نمونه بر اساس منطق اشباع نظری تعیین شد و افراد نمونه بر اساس روش نمونه گیری هدفمند متوالی انتخاب شدند که در مجموع ۱۱ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات، مصاحبه نیمه ساختاریافته است. در این مطالعه، به منظور برآورد میزان روایی چک لیست مصاحبه از معیار اعتبارپذیری (واقعی بودن توصیف ها و یافته های پژوهش) با بکارگیری رویه های ویژه کدگذاری و تحلیل برای ارزیابی روایی استفاده شد. همچنین برای ارزیابی پایایی از راهکارهای هدایت دقیق جریان مصاحبه برای گردآوری داده ها، ایجاد فرآیندهای ساختارمند برای اجرا و تفسیر مصاحبه های همگرا، وجود حداقل دو نفر برای انجام مصاحبه به صورت جداگانه بهره گرفته شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات این پژوهش از روش تحلیل تفسیری استفاده شد که حاوی سه کدگذاری باز، محوری و انتخابی است. یافته ها نشان داد که عوامل فردی، خانوادگی و اجتماعی بر شکل گیری رابطه دوستی پیش از ازدواج مؤثر است و عوامل جمعیت شناختی در شکل گیری به اندازه سایر عوامل مؤثر نیست.

واژه های کلیدی: روابط دختر- پسر، معلمان، مدیران، دانش آموزان دوره ابتدایی، پدیدارشناسی

مقدمه

رابطه دختر و پسر قبل از ازدواج به شیوه های متفاوت با توجه به تعاریف متفاوت صورت می گیرد که این رابطه نشأت گرفته از تعاریف خانواده در ابتدا زندگی شکل می گیرد و همین رابطه منجر به ازدواج یا عدم ازدواج می شود و خانواده براین اساس شکل می گیرد" (محمدزاده، ۱۳۹۶).

ارتباط مخفی دختر و پسر امروزه موجب آسیب های به افراد می شود که بیشتر دختر با احساس لطیف و زودرنج آسیب بیشتری می بینند (احمدپور، ۱۳۹۴). صنعتی شدن و شهرنشینی باعث گسترش این قضیه شده است که شبکه های اجتماعی و نهاد خانواده مهمترین عامل در گرایش دختر و پسر به همدیگر و دچار آسیب ها جدی می شود و باعث بالا رفتن سن و سوء استفاده از رابطه می شود (خواجه نوری و دل آور، ۱۳۹۱). عوامل اجتماعی، فرهنگی نیز در شکل گیری روابط تأثیر دارد که در ایران و اکثر شهرها این روابط مخفی رو به افزایش است که نشأت گرفته است از ابعاد متفاوت است (کوساری، ۲۰۰۴). دوره نوجوانی از حساسیت بسزای برخوردار است که باید تمام افراد به آن توجه نماید که دچار خطا نشود (شارفی، ۲۰۲۰).

ارتباط دختر و پسر با توجه به فرهنگ و دیدگاه خانواده ها متفاوت است و این تفاوت باعث شکل گیری پنهانی و آشکار رابطه بین دختر و پسر شده است که با توجه به امار بهزیستی شهرستان بوکان میزان دختران فراری که با پسر رابطه داشته بعدش مورد سوءاستفاده قرار گرفته است و برعکس لذا این عامل ناشی از عوامل خانوادگی، فرهنگی و اجتماعی است باعث گرایش به جنس مخالف به عنوان راه حل مشکل به وجود آمده در خانه و می داند که بعداً با آسیب جدی مواجه می شود لذا جا بررسی دارد که مورد مطالعه با دیدگاه معلمان، دانش آموزان و مدیران قرار گیرد.

در رابطه دختر نقش اصلی را می تواند بازی کند که زود به سوال جواب می دهد که حس عاطفی قوی تری نسبت به پسر دارد و همین امر ضعف دختر محسوب می شود لذا این عوامل باعث شد شکل گیری رابطه دختر و پسر را از دیدگاه های متفاوت مورد بررسی شود به دلیل اینکه در شهر بوکان اخیراً این وضعیت رو به افزایش است که بدانیم عوامل مؤثر در آن چی هست و بررسی شود. لذا در پژوهش حاضر در پی پاسخ به سؤال اصلی که روابط دختر و پسر با رویکرد پدیدارشناسی از دیدگاه مدیران، معلمان و دانش آموزان در شهر بوکان به چه شیوه ای است؟

روش شناسی پژوهش

باتوجه به عنوان و هدف پژوهش، پژوهش حاضر به صورت کیفی انجام شد زیرا مطالعات کیفی تجارب روزمره از زندگی افراد را مورد مطالعه قرار می دهد تا به طور طبیعی پدیده موردنظر را درک کند. اهمیتی که پژوهش در توسعه جوامع دارد بر کسی پوشیده نیست. در پژوهش کمی، محقق با در نظر گرفتن یک چارچوب نظری خاص، که لزوماً منطبق با بافت فرهنگی- اجتماعی آن جامعه پژوهش نیست، آن چارچوب را نظری را آزمایش و بررسی می کند. اما فرایند پژوهش کیفی، فرایندی استقرایی است؛ بدین معنا که محقق بدون در نظر داشتن هیچ چارچوب نظری خاصی، یافته های پژوهش را از دل مجموعه پژوهشی استخراج کرده و به سازماندهی و مدل سازی آن یافته ها اقدام می کند (کرسول^۲، ۱۳۹۲). مطالعات کیفی تجارب روزمره زندگی افراد را مطالعه می کنند تا فهم پدیده هایی را که به طور طبیعی در حالت های طبیعی خودشان رخ می دهند، میسر سازند و نهایتاً تلاشی برای معنی بخشیدن به زندگی روزمره است. اطلاعات کیفی از نگاه عمیق به پدیده ها به دست می آید. پژوهشگران تعریف وسیعی از یک پدیده را که تقریباً تمام وقایع تجربه شده افراد را در بر می گیرد، مورد

^۱.kosari

^۲.Sharafi

^۳. Creswell

استفاده قرار می‌دهند (گال، بورگ و گال، ۱۳۹۴). از نظر رویکرد، این پژوهش در شمار پژوهش‌های کیفی پدیدارشناسانه^۵ قرار می‌گیرد. پدیدارشناسی یکی از رویکردهای پژوهش کیفی با ریشه‌های فلسفی متمرکز بر تجارب زندگی انسان‌ها است. به بیانی ساده پدیدارشناسی توأمان فلسفه و روشی است که به بررسی ماهیت یا ذات پدیده‌ها می‌پردازد (محمدپور، ۱۳۹۰). پدیدارشناسی به مطالعه پدیدارها می‌پردازد، که در آن چگونگی پدیدار شدن چیزها برای افراد یا چگونگی تجربه کردن پدیده‌ها توسط افراد را مورد مطالعه قرار می‌دهد (دانایی‌فرد و کاظمی، ۱۳۹۰). روش پدیدارشناسی درصدد درک لایه‌های عمیق معنایی تجربه‌های زیسته برخی افراد درباره یک مفهوم یا پدیده است. این روش به بررسی ساختار آگاهی در تجربه انسانی می‌پردازد (محمدپور، ۱۳۹۰). بنابراین در این پژوهش از روش کیفی پدیدارشناسانه به منظور شناسایی روابط دختر و پسر از دیدگاه مدیران، معلمان و دانش آموزان استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر، مدیران، معلمان و دانش آموزان دوره ابتدایی شهر بوکان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ است که شامل ۳۰۰۰ نفر می‌باشند. در پژوهش‌های کیفی برای بررسی عمیق‌تر و هر چه بهتر افراد، بهتر است از حجم نمونه استفاده شود و چون در پژوهش‌های کیفی نمی‌توان از ابتدا حجم نمونه را تخمین زد (حاج باقری، پرویزی و صلصالی، ۱۳۹۰). بنابراین در این پژوهش برای تعیین نمونه از اشباع نظری داده‌ها استفاده شد. بدین معنی که فرایند گزینش نمونه تا جایی ادامه یافت که دیگر هیچ داده جدیدی مرتبط با موضوع مورد مطالعه بدست نیامد.

هدف نمونه‌گیری در روش‌های کیفی فهم پدیده موردنظر می‌باشد و بر همین اساس نمونه‌گیری در این دسته از پژوهش‌ها مبتنی بر هدف است. در پژوهش کیفی به دنبال تعمیم بخشیدن نتایج به سایر موارد نیستیم و فهم پدیده موردنظر حائز اهمیت می‌باشد، به همین علت افرادی را باید انتخاب کنیم که تجارب کافی و بهترین اطلاعات را در مورد موضوع ارائه دهند (عابدی، ۱۳۸۹). از این رو در این پژوهش سعی شده است از روش نمونه‌گیری گلوله برفی^۶ استفاده شود. در روش گلوله برفی افراد جدید با معرفی افراد قبلی و با پرس و جو از افراد متعدد شناسایی شدند.

پس از تعیین سؤالات مصاحبه نیمه‌ساختارمند بر اساس سؤال اصلی پژوهش، و تعیین پروتکل مصاحبه و همچنین انتخاب نمونه‌های موردنظر، مصاحبه‌ها به صورت ضبط شده، انجام گرفته و تمام تلاش پژوهشگر بر آن بوده تا در زمان اجرا، مشارکت کننده، هدایت‌گر اصلی روند مصاحبه باشد و به کمک یادداشت‌برداری و یادآوری نکته‌های مورد اشاره توسط مصاحبه شونده به ترتیب مورد کاوش قرار گیرد تا در فرایند آوانویسی و برگردان صدا به نوشته، ابهامی باقی نماند.

داده‌های کیفی در این پژوهش در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی (منتخب) مورد تحلیل قرار گرفت. به این ترتیب همه مصاحبه انجام شده با مدیران، معلمان و دانش آموزان به صورت جداگانه مورد تحلیل قرار گرفت و واحد تحلیل براساس عبارات کلیدی مورد تأکید مصاحبه شونده بود. پژوهشگر بر آن بوده تا برای هر یک از مؤلفه‌ها چندین شاخص را براساس عبارات کلیدی بیابد. هر یک از کدهای اولیه که بسیار جزئی بودند، به عنوان کد باز شناسایی و موارد مشابه در هم ادغام می‌شدند. مجموعه‌ای از کدهای باز که همان شاخص‌ها یک مفهوم و مضمون واحد را دنبال می‌کردند به عنوان کد محوری تعیین شدند و در نهایت چندین کد محوری یکی از مؤلفه‌های روابط دختر و پسر و یا همان کد منتخب را تشکیل می‌دادند.

^۴. Gall, Borg & Gall

^۵. Phenomenology

^۶. Snowball

یافته های پژوهش

سوال اصلی: آیا از دیدگاه مدیران، معلمان و دانش آموزان دوره ابتدایی شهر بوکان، عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی و جمعیت شناختی در شکل گیری روابط بین دختر و پسر تأثیر گذارند؟

۱- مفهوم روابط با جنس مخالف

"داشتن ارتباط با دیگران از جمله نیازهای مهم انسان در عرصه حیات اوست. در این میان ارتباط بین دو جنس و حدود و قواعد آن از مقولات پر حرف و حدیثی است که هر جامعه ای بسته به مقتضیات و چهارچوب های فرهنگی خود برای آن شرایطی معین نموده است. ارتباط بین دختر و پسر قبل از بروز علائم بلوغ برای خانواده ها نگران کننده نیست. اما زمانی که این نشانه ها در آنها مشاهده شد، آنگاه روابط آنها به ویژه در جامعه ما با محدودیت هایی که حدود آن بر مبنای دین و عرف اجتماعی تعریف شده است، معین می شود. این فرآیند با سنین نوجوانی و جوانی، دوران ترک تازی غرایز و تمنیات جنسی، ملازم است. بلوغ جنسی در نتیجه رشد و رسش جسمی ظهور می یابد اما تحریکات محیطی، در تسریع بروز این پدیده بی تأثیر نیست". بلوغ زودرس برای دختران اضطراب زاست زیرا از یک سو باید محدودیت هایی را که والدین و سایر نهادهای اجتماعی برایشان تدارک دیده اند، قبول نمایند و هم با مزاحمت های پسرهای هم سن و سال یا مسن تر از خود مقابله نمایند. اما برای پسران، در نوع خود عامل تشخیص طلبی و افتخار است زیرا نه تنها محدودتر نمی شوند بلکه استقلال بیشتری نیز از طرف خانواده به آنها داده می شود و حرمت شان بیشتر حفظ می شود. اما دختر پا به سن بلوغ گذاشته نباید در کوچه بازی کند، از پشت پنجره نیز نباید مدام بیرون را دید بزند، با صدای بلند هم نباید بخندد و مدام مراقب حرکات و رفتار های خود باشد تا توجه پسرها را به خود جلب نکند. این حرف ها را پدرها و مادرها و اولیای مدرسه دم به دم در گوش دختران نوجوان زمزمه می کنند. لذا مفهوم رابطه برای دختر و پسر از اول مطابق با فرهنگ در زمان و مکان متناسب تعریف شود که سردرگم نشود".

لذا در این بابت شرکت کننده شماره ۳ در این زمینه تجربه خود را این گونه بیان می کند:

"من با یک دختر پارسال دوست بودم که هر روز همدیگر رو ملاقات می کردیم و در مورد درس، خانواده و دوستان مدرسه حرف میزدیم ولی در مورد مسایل رابطه ای چیزی نمیدونستیم که یک روز پدر و مادر متوجه شدند و من رو سرزنش کردند به جای اینکه رابطه را درست برام تعریف کنند"

همچنین شرکت کننده ۱۲ در این رابطه بیان می کند:

"خانواده ها رابطه را به صورت درست و اصول برای فرزندان تعریف نمی کند و همش ایجاد محدودیت می کند که انجام ندی و با فلانی دوست نشی بده، زشته و... که این باعث محدودیت و گرایش به رابطه با جنس مخالف می شود و در پی جواب سوالات ذهنی خود ممکن دچار انحراف شود".

مصاحبه شونده شماره ۱۵ اظهار نظر می کند که "از اوایل باید به شیوه درست مفاهیم روابط با جنس مخالف و اصلا جنس مخالف چی هست برای فرزند مشخص شود که بعدا عدم آگاهی در این مورد باعث خطای جبران ناپذیر نشود".

۲- تسهیل روابط دختر و پسر

"یکی از تغییرات مهمی که در الگوی زندگی مردم به خصوص در شهرها صورت گرفته است، سهولت روابط دختران و پسران در سال های اخیر است. از جمله مظاهر این سهولت، کثرت و توسعه اماکنی است که اساساً برای بهره مندی نسل جوان ایجاد شده اند و یا نسل جوان بیشترین بهره گیری را از آن ها دارند. دانشگاه ها، سینماها، فرهنگسراها، پارک ها، کافی شاپ ها و کافی نت ها اماکنی هستند که در آن ها ارتباط حضوری دختران و پسران به شدت تسهیل شده است. الگوی طراحی برخی از این اماکن، به توسعه روابط دختر و پسر دامن می زند. ویژگی عمده اماکن اجتماعی مدرن آن است که حضور جوانان در آن ها بر اساس ویژگی ها و هویت فردی آنان می باشد؛ به این معنا که خانواده، فامیل و یا مرجعیت های دیگری

که در گذشته روابط و کنش های جوانان را در اجتماع هدایت، همراهی و یا کنترل می کردند، از همراهی جوانان باز می مانند".

"برخی پژوهش ها بیانگر آن است که دو سوم افراد دارای رابطه از طریق ملاقات حضوری و ارتباط کلامی با یکدیگر رابطه برقرار کرده اند. حدود چهل درصد از افراد دارای رابطه، اولین ارتباط را در خیابان با یکدیگر برقرار کرده اند. ۱۵ درصد در میهمانی ها، ۱۵ درصد در دانشگاه ها و ۱۲ درصد در پارک ها به این رابطه اقدام کرده اند".

لذا شرکت کننده شماره ۲ در این باب اظهار می کنند:

"در خانواده کسی بهم گیر نمیدند و یک گوشی موبایل در اختیارم گذاشتن و راحت از آن جهت استفاده از شبکه های اجتماعی استفاده می کنند".

مصاحبه شونده شماره ۱۶ در این زمینه اشاره می کند:

"پدر و مادران فرزندان را از اول با فرض بچگی بودن رها می کنند و بدون تعریف درست از امکانات و تجهیزات ارتباطی تبلت و گوشی موبایل را در اختیار آنها قرار می دهند و در محیط تنها آنها را ول می کنند و خودشان به امورات دیگر می پردازند و همین امر باعث شد که گرایش به جنس مخالف داشته باشند".

مصاحبه شونده شماره ۹ اشاره می کند:

"بعضی از دانش آموزان در مدرسه با پسر رابطه دارند و باهاش حرف میزند و در کلاس ارزش تعریف می کنند و با خودشون موبایل با تمام برنامه های کاربردی (تلگرام، واتساپ و روبیک) همراه دارند و این تسهیلی باعث گرایش به رابطه با جنس مخالف می شود".

۳- توسعه وسایل ارتباط جمعی

"از جمله مهم ترین عوامل تغییرات اجتماعی در جوامع مدرن، رسانه ها و وسایل ارتباط جمعی هستند. در سالهای گذشته توسعه وسایل ارتباط جمعی به خصوص تلفن همراه و اینترنت، حجم و کیفیت روابط انسانی را تحت تأثیر خود قرار داده است".

"اکثر استفاده کنندگان از اینترنت در ایران را جوانان تشکیل می دهند و حجم بالایی از مشترکان تلفن همراه، جوانان هستند. گرچه اطلاعات دقیقی از کیفیت استفاده جوانان از این وسایل نداریم، اما برخی شواهد و آمارها نشان می دهد جوانان در موارد غیر ضروری از این وسیله استفاده می کنند". توسعه امکانات در فضاهای مجازی برای گفتگو، دوست یابی و انتقال اخبار و اطلاعات، هر چند می تواند کارکردهای مثبت بسیاری داشته باشد، اما به دلیل فقدان زیرساخت های فرهنگی و وجود برخی زمینه های اجتماعی، غالباً به فضایی برای اتلاف اوقات فراغت تبدیل شده است و به شلختگی این روابط در فضای مجازی دامن می زند. شاید مهم ترین اقبال جوانان ایرانی به این دو وسیله، قابلیت عمده آن ها در امکان بروز «فردیت» است. "هویت مجازی افراد در فضای مجازی، امکان هنجارشکنی ها و تجربه کردن ها را بدون پذیرش تبعات اجتماعی ایجاد می کند".

در این زمینه مصاحبه شونده شماره ۵ در اظهارات خود بیان می کنند که "استفاده از موبایل باعث می شود که با استفاده از روبیکا که هزینه ای ندارد با دختر حرف بزنی و باهاش دوست شد".

مصاحبه شونده شماره ۲۳ اظهار می کنند که "تلگرام و واتساپ و روبیکا از برنامه پرکاربری است که اکثر دانش آموزان از آنها در جهت ارتباط با دوستان و جنس مخالف استفاده می کنند و بعضی مواقع یک سری موارد جهت جذب طرف مقابل ارسال می شود و باعث دل گرمی جنس مخالف در راستا ایجاد ارتباط می شود.

۴- گسست در روابط خانوادگی و افزایش آثار طلاق

"افشا شدن روابط قبل از ازدواج دختران و یا پسران برای همسرانشان و یا استمرار روابط به زمان تأهل سبب سلب اعتماد در روابط زناشویی و افزایش احتمال طلاق خواهد شد چنانکه می توان حدس زد کسانی که روابط سهل انگارانه و خارج از تعهد

را تجربه کرده اند در روابط خانوادگی هم متعهد به حفظ اصول خانوادگی نباشند. نکته‌ی دیگری که غالباً از آن غفلت می شود آن است که در ازدواج های سالم، دختر و پسر اولین رابطه ی جنسی را در خانواده تجربه می کنند و جذابیت اولین رابطه ی جنسی سالم برای طرفین، به افزایش ارتباط عاطفی آنان می انجامد. اما در فرض آن که دختر و پسر روابط قبل از ازدواج را تجربه کرده باشند انرژی و انگیزه ی جنسی لازم را برای تقویت روابط عاطفی در اختیار ندارند و نمی توانند روابط گرمی برقرار کنند."

"جداشدن پدر و مادر آسیب های بسیار به خانواده و فرزندان وارد می کنند یکی از این موارد همان رابطه با فرد دیگر در بتواند باهاش ارتباط برقرار کنند و از آسیب های خانواده دور بماند و این گسست باعث چالش اساسی در زندگی و آینده فرزندان می شود."

مصاحبه شونده شماره ۱ بیان می کنند که: من بخاطر اینکه پدر و مادرم از هم جدا شدند و پیش پدر بزرگ و مادر بزرگ که به دلیل کهولت سن حوصله صحبت کردن با من را ندارند و من هم با یک دختر در روبیکا آشنا شدم و الان دوستش دارم و اون هم من رو دوست داره و از باهم به صورت تصویری و صوتی با هم حرف میزنیم."

شرکت کننده شماره ۱۶ در زمینه اهمیت توجه به حل مسئله در کلاس اشاره می کند:

"همچنین دختران و پسرانی که در خانواده نیاز به محبت و ابراز شخصیتشان ارضا نمی شود، از راه های دیگر به ارضای آن خواهند پرداخت که برقراری ارتباط با جنس مخالف یکی از آن راه ها است. در بررسی علل روابط دختر و پسر گفته شد، دختر یا پسر جوان دانشجویی که وارد فضای دانشگاهی می شود به پذیرفته شدن محیطی تمایل داشته، در صورت عدم پذیرش از سوی تشکل یا گروهی خاص ممکن است به جنس مخالف پناه آورده، از این طریق درصدد پر کردن خلوت ها و برآوردن نیازهایش برآید."

در این رابطه، مصاحبه شونده شماره ۱۹ می گوید: "پدر و مادرم از همدیگر جدا شده اند و منم به دلیل تنهایی از طریق تلگرام با یه نفر آشنا شدم و به صورت صوتی، تصویری با هم حرف میزنیم و با پدر بزرگ و مادر بزرگم زندگی می کنم."

شرکت کننده شماره ۲۷ بیان می کنند: "به نظر من پدر و مادر باید به فکر فرزندان شان باشد تا احساس کمبود محبت نکند تا مجبور نشوند با کسی دیگه تا سن واجب ارتباط برقرار کنند چون تعریف درستی از رابطه ندارند و دچار سوءاستفاده می شوند. همچنین، مصاحبه ی شونده ی دیگری چنین اظهار نظر می نماید «عوامل فردی، خانواده و جامعه هم باعث شکل گیری روابطه می شود».

۵-عوامل فردی روابط دختر و پسر

"یکی از مهم ترین عواملی که با وجود رشد نیروهای جسمی، فکری و روحی نوجوان، مانع از به جریان افتادن صحیح و اصولی آنها و تأمین سعادت آینده او می شود، تسلط میل جنسی بر وجودش می باشد. عدم کنترل این میل، سبب می شود که تمام حواس و توجهات انسان و تمام قوای جسمی و مغزی او معطوف هوس بازی ها شود و اگر عملاً هم موفق به هوس بازی نگردد، تمام فکر و ذهن او به وسیله این خیالات و افکار، اشغال شده و او مجالی برای انجام کار دیگری و شکوفایی اندیشه و استعدادش پیدا نمی کند." این شعله ای که در سراسر وجودش زبانه می کشد، تمام تر و خشک را با هم می سوزاند و شکوفه های تازه دمیده در گلزار شخصیت معنوی اش را طعمه آتش سوزان می کند. بر این اساس می توان اذعان کرد که بنا بر نظر مدیران، معلمان و دانش آموزان باید دختران و پسران، عوامل فردی خود را شناسند، در سن تعریف شده خود اقدام به رابطه نمایند و به نیازهای خود نیز احترام بگذارند."

مصاحبه شونده شماره ۲۸ بیان می کنند «دختر و پسر باید به سن کامل عقل برسند تا بتواند جنس مخالفی را برای خود انتخاب کنند».

مصاحبه شونده شماره ۲۶ اظهار می کند: «روابط دختر و پسر باید به نحوی باشد که براساس عقل و دریافت تجربیات اطرافیان باشد تا در راستا هوس که باعث ویرانی می شود نباشد».

مصاحبه شونده شماره ۳۰ در این زمینه در راستا تایید مطالب مصاحبه شونده های دیگر بیان می کنند «هدف از بررسی عوامل فردی در شکل گیری رابطه دختر و پسر این است که بعضی از افراد حس گرم دارند و زودتر وارد این رابطه می شوند و همین عامل باعث سوءاستفاده از آن نیز می شود».

مصاحبه شونده شماره ۱۷ اظهار می کنند: "این گونه روابط و دوستی ها، معمولاً به انگیزه تفریح و سرگرمی شکل می گیرد و در خلال آن از خودباوری و زودباوری دختران، سوء استفاده می شود. متأسفانه در بسیاری از موارد، تفاوت عشق و هوس، دیده نمی شود. عشق حقیقی و پاک، با هوس های آلوده و زودگذر، تفاوت جوهری دارد. برخی از این روابط که مبتنی بر هوسرانی و سرگرمی است، پس از مدتی، رو به سردی و افول می نهد. جاذبه و دل ربایی ها، مربوط به روزها و ماه های اول دوستی است؛ ولی دیری نمی باید که این روابط، عادی شده، به جدایی می کشد. حس تنوع طلبی انسان از یک طرف و فقدان عامل بازدارنده از طرف دیگر، باعث می شود که برخی سراغ ازدواج و تشکیل خانواده نروند. جامعه ای که از تشکیل کانون خانواده استقبال نکند، هیچ گونه ضمانتی برای رشد و شکوفایی فضایل انسانی در آن وجود ندارد. اغلب خوبی ها و کمالات والای انسانی، در پرتو تشکیل خانواده ای سالم، به فعلیت می رسد".

۶- عوامل خانوادگی در روابط دختر و پسر

"خانواده اصلی ترین و نخستین پایگاهی است که انسان در آن قرار می گیرد و کم در آن رشد می کند بنابراین اولین جامعه ای است که شخص تمامی ارزشها و باورها و فرهنگهایش را از آن می پذیرد و در این بین والدین به عنوان الگو و مظهر فرزندان مهمترین نقش را ایفا می کنند بنابراین والدین در انتقال این ارزشها باید بسیار دقت کنند چرا که این ارزشها قرار است به چندین نسل دیگر نیز انتقال یابد بنابراین می توان خانواده را به عنوان پلی که چندین نسل مختلف را به هم ارتباط میدهد دانست".

مصاحبه شونده شماره ۷ بیان می کنند که: «خانواده در گرایش دختر و پسر به جنس مخالف نقش مؤثری دارد و با محبت و بیان ابراز علاقه نزارند محبت را از کسی دیگه بخواهند»

مصاحبه شونده شماره ۶ اظهار می کند: «حتماً طوری خانواده با فرزندان برخورد کنند که با درک و فهم بچه ها هم خوانی داشته باشد».

مصاحبه شونده شماره ۸ نیز اظهار نظر می کرد «هر کسی در خانواده به یک سازی تربیت نکند و مباحث رو مطرح نکند جوری که به آینده فرزند لطمه وارد نشود».

۷- عوامل اجتماعی در شکل گیری روابط دختر و پسر

"قضاوت های جمعی ضرورتاً از قواعد منطقی و عقلی و منطبق با واقع، تبعیت نمی کنند، بلکه این قضاوتها بر اساس قواعد خاص صورت می گیرند. هنگامی که مطلب یا واقعه ای، در مورد جوان یا نوجوان می شنویم، در قدم اول باید به مثابه انسانی که مایلیم جامعه ای سالم و سربلند داشته باشیم، آن جوان و نوجوان را به منزله خواهد با موارد و یا فرزند خود تلقی کنیم و مصلحت او را در نظر بگیریم. و باید از شخص و کسب اطلاع بی مورد، شدیداً اجتناب کنیم و به جوانان نباید با دید انحرافی نگریست، بلکه برای آنان باید احترام قائل شویم". به آنان مسئولیت دهیم و از لغزشهای آنان چشم پوشی کرد. بسیاری از دوستیهای دختران و پسران دو جامعه ما، دارای کارکرد روانی اجتماعی است. یعنی دختران و پسرانی که برای خود دوستی انتخاب می کنند بدنبال یافتن یک پاسگاه روانی و اجتماعی مطمئن و رضامند هستند. علی رغم وجود کارکردهای دوستیهای دختران و پسران، هیچ یک از این کارکردها نمی تواند بصورت یک عامل مستمر برای استمرار دوستیها عمل کند. وجود اضطراب مستمر در درون اینگونه افراد، از جمله عوامل بسیار مهم در سلب اطمینان خاطر از آنهاست. این مسئله یکی از عوامل بسیار مهم در قطع این دوستیها است. آنچه در پی این دوستیها که زود قطع می شود می ماند، تعارض فکری و احساسی دختران و پسران است. در این زمینه تعارض و احساس از دست دادن ارزشمندی و شرافت خویش از جمله آسیبهایی است که دختری باید آن را تحمل کند.

مصاحبه شونده شماره ۲۴ بیان کرد که: «استفاده از فعالیت گروهی برای تفهیم روابط دختر و پسر خیلی مهم است و با استفاده از شبکه های اجتماعی مانند تلگرام، واتساپ و ... برای رهای از خیلی از مسائل زندگی بستر دوستی را با جنس مخالف فراهم می کنند و اینکه پیش دوستان و اطرافیان از لحاظ درونی اذیت نشود».

مصاحبه شونده شماره ۹ بیان کرد: «استفاده از روش بحث و گفت و گو می تونه برای دوست یابی مؤثر باشه و باعث می شود که با یکی که بهش حس داری رابطه برقرار کنی با کمترین هزینه و بدون اینکه کسی هم بفهمه و در کنار دوستان نیز حرفی برای گفتن جهت اینکه منم دوست پسر دارم».

مصاحبه شونده شماره ۱۳ در این زمینه اظهار نظر نمود که: «ارتباط با دوستان و اطرافیان باعث تشدید رابطه و گرایش به آن می شوند و انگیزه پیدا می کنی که بری سرغ جنس مخالف و گرنه کمبود محسوب می شود».

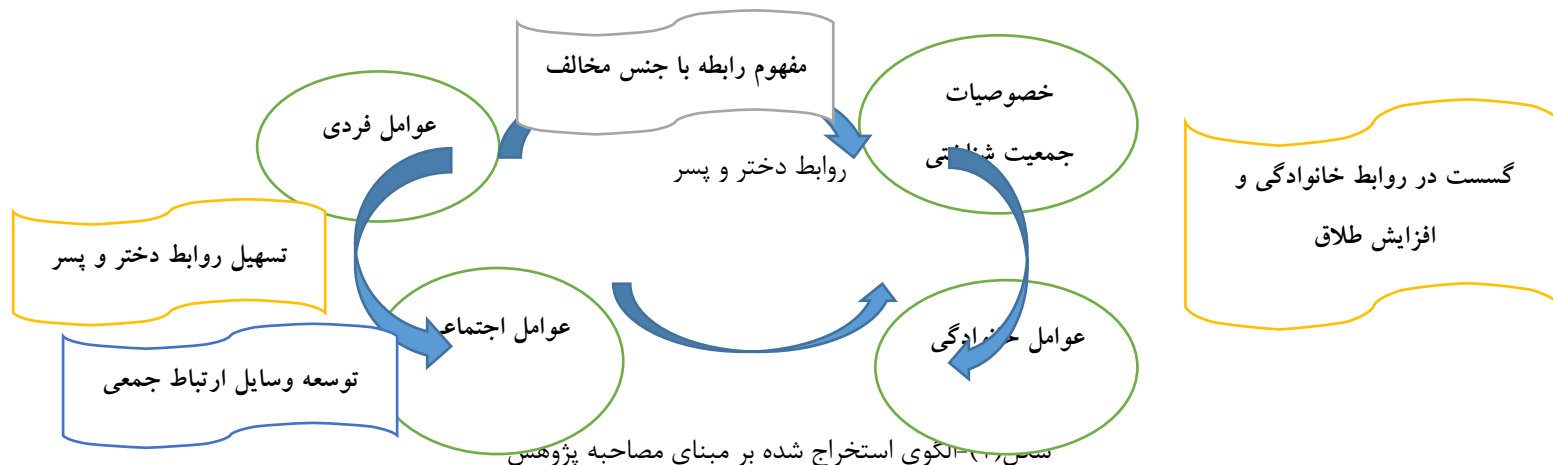
۸- خصوصیات جمعیت شناختی

جنسیت، نوع شغل و تاهل یا تعهد بودن به زندگی از عامل های مؤثر در شکل گیری روابط دختر و پسر است که در این مصاحبه شونده شماره ۲۰ بیان می کنند:

«بعضی از افراد حسشون قویتر است و گرایش به جنس مخالف دارند و تنها بودن در خانه به دلیل شغل پدر و مادر نیز از عوامل مؤثر در گرایش به رابطه است».

مصاحبه شونده شماره ۳ در این زمینه بیان کرد که: «بهتره شیوهی درست روابط دختر و پسر از طرف خانواده و معلمین تفهیم شود تا برای جواب سوالات دنبال مسیرهای نادرست نروند و پدرس و مادر بیشتر به فکر تربیت فرزندان باشند تا تنهای فرزندان باعث تصمیم نادرست آنها نشود».

مصاحبه شونده شماره ۵ بیان کرد: " پدرم به دلیل نوع شغلش با زنان بیشتری رابطه داشت و شغلش باعث شکل گیری رابطه با زنان می شود و باعث ناراحت خانواده ام شد که محبت و صمیمت را از خانواده دور کرده بود و همش دعوا و بدو بیرا بود که این امر باعث شد از رابطه با جنس مخالف بدم بیاد و از جنس مخالف متنفر بشم چون شادی و خوشحالی در خانواده ما نبود بخاطر شغل پدرم که با زنان در ارتباط بود و از موقعیت سوء استفاده می کرد".



بحث و نتیجه گیری

"پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل مؤثر در شکل گیری روابط دختر و پسر از دیدگاه مدیران، معلمان و دانش آموزان در دوره ابتدایی شهر بوکان انجام گرفت. در فصل اول به کلیات تحقیق، در فصل دوم به مبانی نظری و پیشینه تحقیق در راستا متغیرهای پژوهش، در فصل سوم به روش پژوهش که پژوهش حاضر با استفاده از رویکرد پدیدار شناسی که یک روش کیفی است و از طریق مصاحبه با ۱۵ دانش آموز و معلم و مدیر انجام گرفت و در فصل چهارم نیز با توجه به مصاحبه های انجام گرفته عوامل شکل گیری روابط دختر و پسر در بین نمونه آماری مطرح شده تحلیل و تفسیر شد و با استفاده از تحلیل های

بیان شده در فصل چهارم، فصل پنجم پژوهش حاضر نیز شامل نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات کاربردی، پژوهشی و محدودیت های پژوهش جهت رفع سهمی از مسائل حوزه بیان شده می باشد."

یافته های مربوط به سؤال اصلی

"آیا از دیدگاه مدیران، معلمان و دانش آموزان دوره ابتدایی شهر بوکان، عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی و جمعیت شناختی در شکل گیری روابط بین دختر و پسر تأثیر گذارند؟"

این نتایج با پژوهش محمدی (۱۳۹۵) همسو است. نتایج پژوهش آن نشان داد که آنها مشکلات آموزشی، درگیری فضای ذهنی، لذت عاطفی، لذت جنسی، وابستگی، تنوع طلبی، میل به تجرد، ترس از ازدواج و بازاندیشی را تجربه می کنند و نتایج پژوهش احمدپور (۱۳۹۴)، نشان داد که افزایش بی اعتمادی و سوء ظن، فروپاشی خانواده، احساس گناه، تأخیر در ازدواج، بی عفتی و آبروریزی، سلب کرامت انسانی و تسلط شیطانی از مهمترین آسیب های روابط پنهان دختر و پسر است. خانواده؛ اجتماع و مدرسه مهمترین جاهایی هستند که در فرزندان از آنها الگو می گیرند و کمبودی از طرف آنها باعث گرایش به سمت جنس مخالف می شود.

برای پاسخ به سوال اصلی پژوهش که در برگزیده سؤالات فرعی نیز می باشد، محقق پس از یادداشت مصاحبه های ضبط شده از دانش آموزان، معلمان و مدیران، شروع به کدگذاری باز و محوری کرد، بدین جهت کدهای محوری به عنوان شاخص های مشکلات روابط دختر و پسر شناسایی شدند و کدهای باز نیز به عنوان عوامل مرتبط با هر شاخص استخراج شدند. کدهای باز یا زیر مجموعه های مربوط به کدهای محوری که دانش آموزان، معلمان و مدیران به آنها اشاره کرده بودند به صورت زیر بود:

۱- مفهوم روابط با جنس مخالف

-عدم بیان تعریف درست از ارتباط با جنس مخالف

-عدم آگاهی والدین در رابطه با نحوه بیان مفاهیم مرتبط با رابطه دختر و پسر

۲- تسهیل روابط دختر و پسر

-وجود ترویج فرهنگ غربی باعث عدم سخت گیری والدین در رابطه با جنس مخالف

-روشنفکری نشأت گرفته از فرهنگ غربی

-خیانت و بی توجهی در خانواده ها باعث بی توجهی به فرزندان شده است

۳- توسعه وسایل ارتباط جمعی

-استفاده از موبایل و تبلت باعث راحت ارتباط با سایر افراد شده است

-عدم فرهنگ درست وسایل ارتباط جمعی همانند تلگرام، واتساپ و روبیکا که از سنین پایین، والدین در اختیار فرزندان قرار می دهد.

۴- گسست در روابط خانوادگی و افزایش آثار طلاق

-بی مهری و عدم صمیمت در خانواده باعث طلاق عاطفی و سردی در خانواده شده است

-جدایی پدر و مادر موجب تنهایی و آسیب جدی به روحیه فرزندان می شود که برای جبران تنهایی و پانسمان روحیه به جنس مخالف رو می آورند.

یافته های مربوط به سؤال اول

" آیا از دیدگاه مدیران، معلمان و دانش آموزان دوره ابتدایی شهر بوکان، عوامل فردی در شکل گیری روابط بین دختر و پسر تأثیر گذارند؟"

-وجود قوی در بعضی از افراد باعث گرایش به جنس مخالف می شود.

-وجود بلوغ زودرس

"بنا بر نظر مدیران، معلمان و دانش آموزان باید دختران و پسران، عوامل فردی خود را شناسند، در سن تعریف شده خود اقدام به رابطه نمایند و به نیازهای خود نیز احترام بگذارند. این نتیجه با یافته های موسوی (۲۰۰۷)، که مطرح می کند اکثر دختران برای سرگرمی و کنجکاوی وارد این رابطه می شوند، همخوانی دارد. در این راستا پژوهش محمودینا و دراهکی (۱۳۹۳)، در پژوهشی با بررسی عوامل مؤثر بر نگرش جوانان به روابط دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج در دانشجویان نشان دادند که حدود ۷۴ درصد دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران نگرش مثبتی به رابطه دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج داشته اند. همچنین، متغیر فرامادی گرایشی بیشترین تأثیر را بر نگرش مثبت به رابطه دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج دارد و متغیرهای خانواده-محوری، هزینه فرصت ازدواج، وضعیت تأهل و جنسیت به ترتیب در مرتبه های بعدی قرار داشته اند".

"در قلمرو شکل گیری رابطه دختر و پسر عوامل فردی به عنوان مهمترین عامل دخالت دارد، منشأ اغلب عشق های امروزی، نیاز غریزی و طبیعی جنسی است که به دروغ آن را عشق می نامند. غریزه جنسی در اسان باعث ایجاد شدیدترین نیازها در بشر گذشته است. مرد میل جنسی بیشتری در قبال زن دارد. از این رو مرد نیازمندتر از زن است. حال به جای اینکه نیاز خود را به طور واضح به وی بگوید چنین می گوید: من عاشق تو هستم و جانم را نثار تو می کنم بدین گونه هم منت دوست داشتن بر سر زن نهاده است و هم زن تسلیم خویش می سازد و به محض اینکه رضایت جنسی برقرار شد عشق نیز از میان می رود؛ زیرا از ابتدا عشق نبوده است. تقریباً اکثریت عشق های امروزه از این دست می باشند. به همین سبب هر عشقی چند صباحی بیشتر طول نمی کشد. این همان تبدیل دروغین حرص و شهوت، به عشق و ایثار است".

یافته های مربوط به سؤال دوم

"آیا از دیدگاه مدیران، معلمان و دانش آموزان دوره ابتدایی شهر بوکان، عوامل خانوادگی در شکل گیری روابط بین دختر و پسر تأثیر گذارند؟"

-توجه پدر و مادر به فرزندان،

-تامین نیازهای روحی و روانی همچون محبت و احساس راحتی بین آنها،

در راستای دستیابی به این هدف توجه به اصل هماهنگی محتوا با عوامل خانوادگی در روابط دختر و پسر، در دانش آموزان دوره ابتدایی ضروری است. نتایج محمودینا و دراهکی (۱۳۹۳)، نشان داد که حدود ۷۴ درصد دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران نگرش مثبتی به رابطه دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج داشته اند. همچنین، متغیر فرامادی گرایشی بیشترین تأثیر را بر نگرش مثبت به رابطه دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج دارد و متغیرهای خانواده-محوری، هزینه فرصت ازدواج، وضعیت تأهل و جنسیت به ترتیب در مرتبه های بعدی قرار داشته اند. این نتیجه با یافته های کوثری (۲۰۰۴)، که مطرح می کنند علل رابطه با جنس مخالف در دانش آموزان دوره راهنمایی این است که آنها از توجه و محبت کمتری در خانواده برخوردارند و دخترانی که وارد رابطه با جنس مخالف می شوند از روابط صمیمی و عاطفی کمتری با مادر برخوردارند و با نتایج راتر (۱۹۹۹) و سیلوا و راس (۲۰۰۲)، که مطرح می کنند رابطه صمیمی فرد با والدین باعث کاهش رفتارهای جنسی خطرناک می شود و پرکینز و همکاران (۲۰۰۲)، که مطرح می کنند حمایت خانواده از نوجوانان با کاهش رفتارهای جنسی خطرناک به میزان ۷۳ درصد همبستگی دارد، همسو است.

یافته های مربوط به سؤال سوم

"آیا از دیدگاه مدیران، معلمان و دانش آموزان دوره ابتدایی شهر بوکان، عوامل اجتماعی در شکل گیری روابط بین دختر و پسر تأثیر گذارند؟"

-ارتباط با همسالان، همکلاسان و اشنایان

-توجه به رویدادهای رایج در جامعه که نشأت گرفته از فرهنگ غربی بدون توجه ساختاری فرهنگی داخل،

این نتیجه با یافته های هاوولی و دهان (۱۹۹۶)، لرنر و بنسون (۲۰۰۳) که مطرح می کنند، خانواده هایی که بر آگاهی دادن به نوجوانان در هر زمینه تأکید می کنند و دلیل هر کاری را برای او توضیح می دهند یک عامل حفاظتی برای نوجوان بوده و او را در برابر خطرات اجتماعی در طول عمر واکسینه می کند، همسو است.

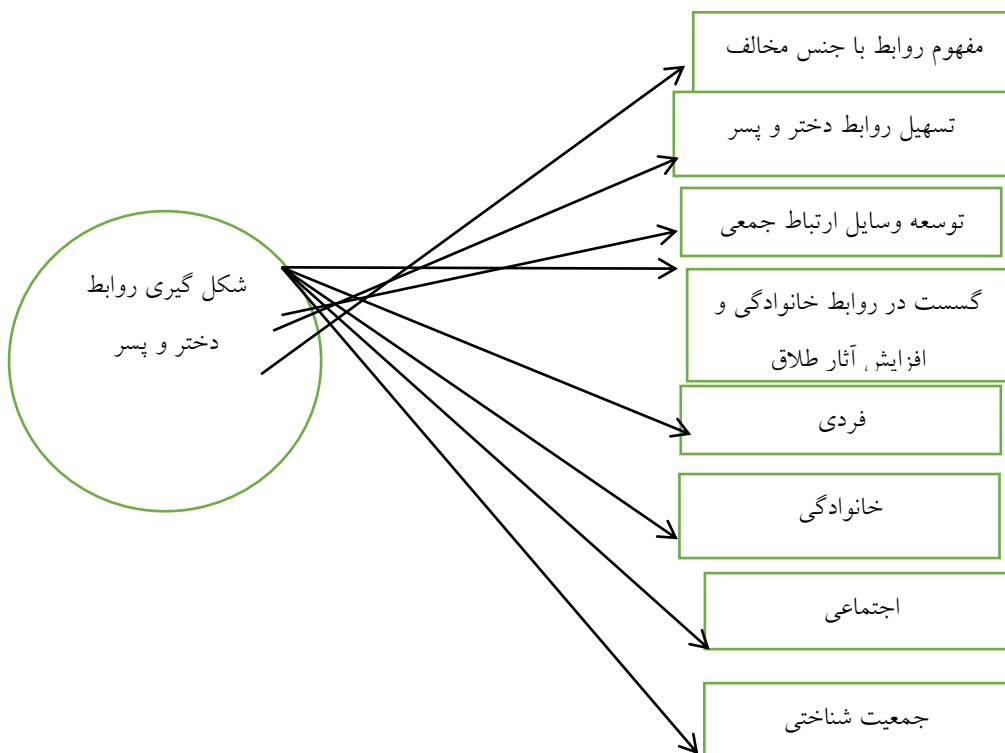
یافته های مربوط به سؤال چهارم

" آیا از دیدگاه مدیران، معلمان و دانش آموزان دوره ابتدایی شهر بوکان، خصوصیات جمعیت شناختی (جنسیت، وضعیت اشتغال، وضعیت تأهل)، در شکل گیری روابط بین دختر و پسر تأثیر گذارند؟"

تعهد و تقوا در بین زن و شوهر

-نوع اشتغال که ارتباط با جنس مخالف بیشتر است باعث فراهم نمود بستر رابطه می شود.

در خصوص تبیین نگرش افراد مجرد و متأهل نسبت به دوستی پیش از ازدواج می توان گفت با توجه به اینکه افراد مجرد هنوز وارد زندگی خانوادگی و ازدواج نشده اند و کمتر با مشکلات و مسایل خانوادگی برخورد داشته اند همین امر باعث می شود درک کاملی از عوامل خانوادگی نداشته باشند و بیشتر به عوامل فرد و شخصی توجه نمایند و از دیدگاه فردگرایانه خود مسایل را بررسی کنند. لذا عوامل فرد را بیشتر بر شکل گیری رابطه دوستی مؤثر می دانند و از طرف دیگر چون افراد متأهل با مسایل و مشکلات خانوادگی بیشتر درگیر هستند و از تجربه بیشتری در این مورد برخوردارند لذا عوامل خانوادگی و اجتماعی را بیشتر مورد توجه قرار می دهند.



شکل (۲)- عوامل شناسایی شده شکل گیری روابط دختر و پسر از دیدگاه دانش آموزان، معلمان و مدیران

نتیجه گیری

"آنچه نسل امروز ما را دچار نوعی سردرگمی و پریشانی می کند از سویی زندگی در جامعه ای اسلامی و آمیخته با فرهنگ و رسوم ایرانی است که قدمتی کهن دارد و از سوی دیگر رویارویی با مسأله ارتباط تمدن ها از طریق شبکه های ماهواره ای و اینترنت است که میل مختلف را به گونه ای شگرفت به یکدیگر نزدیک می سازد. نسل امروز ما باید قادر باشد از طرفی بین عرف، نگرش ای سنتی و دیرینه جامعه، ارزش های دینی و مذهبی و حتی شرایط خانواده ای که در آن پرورش یافته است و از سوی دیگر با افکار و گرایش های جدیدی که خاص ذهن پویانی او و نشدت گرفته از پیچیدگی های دنیای امروز است هماهنگی ایجاد کننده بدیهی است که در هر جامعه، گروه یا قبیله، ارزش ها، الگوها و نگرش ها با یکدیگر فرق می کنند و حتی شامل آداب و عادات تغذیه، سبک پوشش، رفتار و کردار. سایر مسایل روزمره و اجتماعی نیز می شود. امروزه یکی از مسایلی که جوان ما را در تضاد و تنش قرار می دهد چگونگی روابط دختر و پسر با توجه فهرست بندی گرایش های فرهنگی، مذهبی، عرض، اجتماعی و خانوادگی او می باشند."

"برخی خرده فرهنگ ها و سبک های زندگی نیز به رفتارهای فردگرایانه در جوامع متأخر دامن می زند. از طرف دیگر تمایل به متفاوت بودن، دیده شدن، انتخاب کردن، به روز بودن و برخی مفاهیم بنیادی تر مانند کالایی شدن روابط جنسی، موجب می شود دوستی ها و روابط پیش از ازدواج، اشکال جدیدی از خانواده را در کشورهای در حال توسعه رقم زند. تغییر نگاه به ازدواج و تشکیل خانواده، به خصوص از نیمه دوم قرن بیستم به بعد از ویژگی های جوامع مدرن است. در گذشته مجموعه ای از نیازها و اهداف مانند نیازهای عاطفی، نیازهای غریزی، میل به بقاء نسل و به دست آوردن پایگاه اجتماعی، موجب پدید آمدن نهاد خانواده و اقدام به ازدواج می شد و تأکید بر دو عنصر تعهد طرفینی و قداست نهاد خانواده، از ویژگی های دیگر خانواده محسوب می گردید. افزایش روحیه فردگرایی و آرمان های فردگرایانه، خانواده را به صورت یکی از امکان های فرارویی مطرح می کند که حتی المقدور از تعهداتی که فردیت فرد را محدود می نماید، خالی است؛ به این معنا که طرفین می پذیرند این انتخاب، راه را بر انتخاب های دیگر نمی بندد و پایان عمر یک خانواده تا زمانی است که یکی از طرفین، انتخاب جدیدی نکرده باشد. به همین دلیل روابط میان دو جنس از شکل و قالب های محدود کننده قانونی آن خارج شده و به صورت نوعی رابطه عرفی ظاهر می شود."

"تنوعات فرهنگی کشور که گاه منشاء اقتصادی، قومی و اقلیمی دارند، ما را از تعمیم ویژگی های یک خرده فرهنگ به سایر خرده فرهنگ ها باز می دارد. از سوی دیگر برخی نهادها از جمله مذهب، خانواده و قانون نیز در برابر اشاعه فرهنگ افراطی فردگرایی و مظاهر آن در روابط دختر و پسر مقاومت می کنند. ارزشمندی نهاد خانواده، روابط فامیلی و ارزش های اخلاقی در کنار حمایت مذهب و قانون از روابط و تعهدات متقابل میان زوجین، موجب شده است که اکثر جوانان هنوز ازدواج را مرحله ای تکاملی از دوران حیات اجتماعی افراد بدانند. از سوی دیگر، تربیت فرزندان بر اساس روحیات فردگرایانه، و ظهور اینگونه رفتارهای در سایر ساحت های حیات اجتماعی، از جمله رفتارهای اقتصادی، گواه آن است که به تدریج رفتارها و روحیات فردگرایانه درحال گسترش است، و دیر یا زود اخلاق و نهاد خانواده را تهدید خواهد کرد. افزایش هنجارشکنی ها در میان افراد متأهل از رسوخ روحیات فردگرایانه در حوزه اخلاقیات و خانواده حکایت دارد؛ از طرف دیگر مظاهر فردگرایانه ای مانند تمایل به آزاد شدن از قید و بندهای خانواده و گرایش به استقلال، ضعف روابط صمیمانه با پدر و مادر، حساسیت کمتر خانواده نسبت به برقراری رابطه با جنس مخالف، ضعف اعتقادات مذهبی خانواده، ضعف نظارت خانواده بر فرزندان، ضعف پایبندی فرد به احکام شرعی و ارزش های سنتی، در افرادی که با جنس مخالف اقدام کرده اند، گزارش شده است."

"در این راستا شکل گیری روابط بین دو جنس نمی تواند ممنوع شود، اما با تلاش و آگاهی دادن به نوجوانان و جوانان در رده های مختلف سنی و انجام پژوهش های بیشتر در بین آنها می توان روابط سالم و زنده ای را ترویج داد تا نوجوانان و جوانان در کنار آن بتوانند به شناخت بیشتر جنس مخالف نایل آیند. حال با توجه به اهمیت موضوع روابط بین دختران و پسران در این سنین تأثیر بسطایی در تمام شئون زندگی شخصی، خانوادگی و اجتماعی فردای آن فرد می

گذار و فرد را در برخورد با مسائل زندگی، اگر روابط در سطح قابل قبول با توجه به فرهنگ هر جامعه باشد موفق و اگر روابط در سطحی صورت پذیرد که مورد قبول فرهنگ جامعه نباشد، با مشکلاتی همراه می شود که گاهی مواقع جبران ناپذیر می باشد. باید عنوان نمود که نباید یک یا چند عامل را به عنوان عامل تأثیرگذار بر روابط دوستی پیش از ازدواج بین دختر و پسر در نظر گرفت بلکه در یک موضوع یا رخداد عوامل مختلفی دست در دست هم می دهند تا آن رخداد به وقوع بپیوندد."

براساس یافته های پژوهش، پیشنهاد می شود:

- توجه والدین به شیوه درست و بیان روابط دختر و پسر فرزندان،
- معلمان، مدیران در مدرسه سعی کنند، در مورد شکل گیری روابط دختر و پسر دوره های مرتبط با آن برگزار کنند.
- آگاه نمودن والدین از چگونگی مشارکت آنان در دوره های مشاوره و روانشناسی به منظور درک درست از رابطه دختر و پسر و شیوه تربیت آنان.
- خانواده ها با توجه به سن و درک درست از مسائل وسایل ارتباط جمعی را در اختیار فرزندان قرار دهند.
- خانواده ها فرزندان را مدت زمان طولانی در سایر مکان ها غیر از خانه تنها نگذارند و همیشه زیر نظر والدین به عنوان دوست با آنها برخورد کنند.

پژوهش حاضر با وجود محدودیت های زیر به نتایج بیان شده دست یافت:

- ✓ دسترسی مشکل به نمونه های پژوهش
- ✓ داشتن محدودیت زمان برای انجام پژوهش
- ✓ یکی دیگر از محدودیت های پژوهش که مربوط به روش مصاحبه است، این امر می باشد که این روش وقت گیر و پُرخرج است و زمان زیادی را طلب کرد. همچنین جامعه ی محدودی را مورد مطالعه و شناسایی قرار داد.
- ✓ همچنین اطلاعات به دست آمده در این پژوهش را نمی توان همانند روش پرسشنامه به جامعه ی بزرگتری تعمیم داد؛ زیرا این اطلاعات بر پایه ی تعداد محدود و موردی جمع آوری شد و تنها می توان این نتایج را به افراد مشابه تعمیم داد.
- ✓ با توجه به اینکه محقق خود عضوی از جامعه معلمان بوده است، ممکن است به شکل شایسته نتوانسته باشد، مشکلاتی که در ارتباط با رابطه دختر و پسر و هنجارها و ظرایفی که در این زمینه وجود دارد را در پژوهش ترسیم کند.

منابع

- امیری، مسلم؛ حبیبی کلپیر، رامین؛ فرید، ابوالفضل (۱۳۹۹)، مطالعه پدیدارشناسی دلایل گرایش به ارتباط با جنس مخالف قبل از ازدواج، فصلنامه زن و جامعه، شماره ۴ (۱۱)، ۳۰-۱.
- احمدپور، علی (۱۳۹۴)، آسیب های اخلاقی رابطه پسر و دختر، فصلنامه معرفت، ۲۴ (۲۰)، ۱۳۰-۱۱۸.
- اسدیان، داود؛ محمدزاده، علی؛ نجفی، محمود (۱۳۹۴)، بررسی نگرش به دوستی با جنس مخالف در بین دانشجویان دختر و پسر، مجله تحقیقات علوم رفتاری، ۱۳ (۳)، ۵۱۸-۵۰۹.
- خواجه نوری، بیژن؛ دل آور، مریم السادات (۱۳۹۱)، عوامل مؤثر بر دوستی دختر و پسر در بین جوانان شهر شیراز با تأکید بر آیند جهانی شدن، جامعه شناسی کاربردی، ۴۶ (۲)، ۴۶-۴۱.
- خلج آبادی، فریده؛ کاظمی پور، شهلا؛ رحیمی، علی (۱۳۹۲)، بررسی معاشرت با جنس مخالف پیش از ازدواج در دانشجویان تهران، خانواده پژوهی، ۳۳، ۲۷-۷.
- سوزنچی، حسین (۱۳۹۰)، ارائه چارچوبی اسلامی برای سلامت روابط جنسی دختران، فصلنامه تخصصی اسلام و مطالعات اجتماعی، ۱۱ (۱)، ۲۷-۵۰.

محمدزاده، علی(۱۳۹۶)، بررسی آسیب های فرهنگی- روانشناختی اساسی در بین دانشجویان دختر و پسر، فرهنگ در دانشگاه اسلامی، ۷(۱)، ۷۴-۵۷.

محمودیان، حسین؛ دراهکی، احمد(۱۳۹۳)، عوامل مؤثر بر نگرش جوانان در رابطه دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات راهبردی ورزشی و جوانان، ۶۴، ۸۱-۲۳.

محمدی، فردین؛ محمدی، حسین(۱۳۹۰)، مطالعه کیفی پیامدها ارتباط با جنس مخالف در میان نوجوانان دختر و پسر، مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، ۲(۵)، ۶۶۲-۶۴۱.

Gulzari, M. (۲۰۱۸). Friendship Relationships with the opposite sex in adolescents and its relationship to family characteristics, the first Iranian congress on family pathology. Tehran [Persian].

Javedani, N. (۲۰۱۸). Assessment connection between boy and girls. Tehran: ketabdarmani. [Persian].

kosari, M. (1995). Causes the opposite sex with girls students in secondary school education, school district 18 in Tehran and offer solutions to the problem, Thesis Guidance and counseling advice, Allameh Tabatabai University. [Persian]

Ramakishna, I. Karoptt, M. & Murthy, R. S. (۲۰۱۹). Experiences of sexual coercion among street boys in Bangalore, India. <http://www.who.int/reproductive health/publications/towards adulthood/14>.

Rostosky, S.S.; Wilcox, B.; Wright, M. & Randall, BA. (2004), The impact of religiosity on adolescent sexual behavior: A review of the evidence. Journal of Adolescent Research; ۱۹:۶۷۷-۹۷.

Sharafi, M. (۲۰۲۰). Youth and identity crisis, Tehran: Soroush. [persian] 25- Tehrani, M. & Tehrani, z. (2006). Review of mental health in the relationship with the opposite sex with girl students in Tehran, proceedings of the fourth national conference on student mental health: (P.252 to 255). shiraz: shiraz university.

Silva, m & Ross, I. (2002). Association of perceived parental attitudes towards premarital sex with initiation of sexual intercourse in adolescence. Psychology Report, dec; 91(3 pt 1): ۷۸۱- ۴.

Whitty, M.T. (20۱۷). Liberating or debilitating? An examination of romantic relationships, sexual relationships and friendships on the Net, Computers in Human Behavior, 24:1837- ۱۸۵۰.

Yahyaee, SH. & Refahi, ZH. (۲۰۱۸). Relationship between self-concept of young boys and girls ages 15-19 years old students in tehran with the opposite sex. Clinical psychology B.A. thesis of AL-Zahra University in Tehran.